

ТРАДИЦИИТЕ И ОБИЧАИТЕ – ВЪЗМОЖНОСТ ЗА ПРИОБЩАВАНЕ НА ДЕЦА ОТ ЕТНИЧЕСКИ МАЛЦИНСТВЕНИ ГРУПИ

*Петя Милчева Георгиева – директор
Нина Тончева Писарова – старши учител
ДГ ”Славейче” №17, гр. Казанлък, филиал с. Ръжена*

Практиката е свързана с пресъздаване на типични за региона традиции и обичаи, на различните етноси: български, каракачански, турски и ромски. Идеята ни е да превърнем детската градина в желана територия, в която всички са заедно и същевременно всеки е значим за групата. Традициите със своята обредност, символика, музикално – ритмични и езикови характеристики, помагат на децата да осмислят значими житейски взаимоотношения, етични и морални норми необходими за живот в общността, както и неволево запомняне на текст, което благоприятства развитието на речта и овладяването на книжовен – български език. Чрез непринуденото включване на децата в различни обичаи, в които участници са техни по-големи братя и сестри, родители, баба и дядовци, се осъществява и приемственост между поколенията.

Практиката се осъществява с деца от ДГ №17 „Славейче”, гр. Казанлък и по-конкретно във филиал с. Ръжена.

Село Ръжена се намира в подножието на Сърнена Средна гора, в исторически план е възникнало около 1650 год., като населението му е било предимно от малоимотни турци, които са отглеждали ръж и са правели т. нар. безквасен хляб, от където идва и името на селото - Ръжена. В момента то се населява от четири етноса – българи, каракачани, турци и роми.

Важно е да се отбележи, че в региона се поддържат живи традиции и обичаите, както на българското население, така и на турци и каракачани, което е предпоставка за добро взаимодействие между културно-просветните организации в селото (училище, читалище и детска градина)

Образователното направление в което се осъществява практиката е Околен свят, но то има много тесни междупредметни връзки с Български език, Музика и Конструиране и технологии.

Освен в основната форма на педагогическо взаимодействие – ситуацията, на основата на играта, практиката може да се организира и като допълнителна форма на педагогическо взаимодействие – каквито се явяват празниците и развлеченията. Предвид обхвата на всички деца, тя не се конкретизира само в определен ден или седмица и не е еднократен акт,

защото идеята ни е това да се превърне в метод на работа с деца от етнически малцинствени групи и да успеем да я предложим като част от иновативна програмна система на детска градина №17 „Славейче”. Затова и практиката се реализира през цялата година през месеците:

Ноември – Седмица на толерантността с отбелязване деня на християнското семейство

Декември – Коледуване

Януари – Празничния цикъл от Васильовден до Ивановден

Март – Тодоровден и Байрам

Април – Лазаровден и Великден

Юни – Розобер

Юли – Рязане на брада.

През тригодишния период , практиката се организира и ръководи от педагогическия екип Петя Георгиева и Нина Писарова, съвместно с НЧ „Светлина – 1928”, с. Ръжена.

Както вече отбелязахме, в различните традиции и обичаи, се включват различни деца:

„Коледуване” – момчетата на възраст от 5- 7 год.

„Лазаруване” – момичета на възраст от 4- 7 год.

„Розобер” – момичета и момчета от 4 -7 год.

„Рязане на брада” - всички деца от ДГ№17 „Славейче” - филиал с. Ръжена

Включването в различните ритуали (български, турски, ромски), е само по възрастов и полов принцип, без да се има предвид етническата принадлежност. В български обичай се включват и турчета и ромчета, в турски обичай се включват и българи и каракачани.

Важно е да се отбележи, че до сега не сме срещали проблем с родители относно използването на традициите и обичаите, като средство за възпитание и обучение. Тъкмо обратното, много често именно родителите са тези които ни предоставят костюми, пособия и информация за различните обреди и ритуали. Самите те са и част от организацията и участници по време на реализиране на практиката.

Основни педагогически цели, които си поставя екипа при реализиране на практиката са следните:

- Превръщането на Детска градина №17 „Славейче” в желана територия от децата и техните родители, като място където те спокойно и безпроблемно ще могат да се социализират и интегрират, като играят и творят.
- Сътрудничество между всички участници в един сложен процес, какъвто е процеса на приобщаващо образование – детската градина, детето, семейството и общността;

- Равнопоставеност на всички деца, като активни участници във възпитателно – образователния процес и недопускане на дискриминационни нагласи.
- Овладяване на книжовен български език от децата , в степен гарантираща им равен шанс при постъпване в училище.

I. Същност на педагогическата практика:

Идеята на педагогическия екип е не само на децата да бъдат представени различни традиции и обичаи, но и важни взаимоотношения между хората (деца – възрастни), спазване на определени норми на поведение. Разбиране на взаимовръзката на човека с природата и характерната обредност за проследяване и същевременно с това осмисляне на природни и житейски закони („Прощка ти давам и прошка искам” „Никой не е по – голям от хляба” „Ден – година храни”, „Денят едрее” и др.) Същевременно децата не са просто наблюдатели, те са преки участници , заедно със своите родители и по – възрастни баби и дядовци. На основата на конкретните обичаи с тяхната обредна характеристика, децата по естествен и непринуден начин възприемат заобикалящия ги свят и придобиват конкретни знания и умения

II. Технология на подготовката

Независимо, за кой обичай ще бъде подготвена конкретната практика, е важно да знаем основната и същност, т.е. да имаме конкретна теоритична представа за обичая.

- Събиране на информация от възрастните хора в населеното място и информация от изследователите – фолклористи.
- Обработка на автентичния текст, за представяне пред деца и възможност за неговото осмисляне

Подготовката също включва осигуряване на подходящи костюми (носии) и инвентар необходим при реализирането на обичая (стомна, менче, кошница, сърп и т. н.)

Важна част от подготовката е запознаването на децата с обичая. Те трябва да имат отговор на въпросите: Какво ?, Как? и Защо? Не поставяме конкретна рамка за това как, в кой момент и под каква форма, децата ще получат отговор на тези въпроси и ще могат на последващ етап, мотивирано да вземат участие в реализирането на практиката.

През този подготвителен етап децата натрупват конкретни знания, за да могат при самата реализация да ги интерпретират. Обясняват се конкретни изрази или думи – архаизми, които не могат да бъдат заменени с други, които децата биха разбрали по - добре. Поводът за запознаване и по – късно участие в определен ритуал не е строго определен и императивен. Обикновено той е свързан със сезонни промени , труда на хората, „подхвърлена” пословица или поговорка и т.н. По своята същност част от българските

обичаи, са свързани с християнството, но това не представлява проблем, а тъкмо обратното. При великденския цикъл обичаи, Лазаруване, Кумичене и самият Великден, след информирано съгласие от страна на родителите, заявिलите желание деца, посещават Църковен храм. Прави впечатление, че участници с мюсюлманско вероизповедание също желаят да посетят православен храм. Много от родителите споделят, че е добре децата им да знаят какво представляват българските храмове.

III Технология на реализация

Реализацията, това е изпълнението на самия обичай. Предвид различните обичаи и етапите също са различни. Най - важното което е характерно за всички е , че трябва да имаме желание от страна на децата да се включат, т.е. те да са достигнали такова ниво на мотивация което да ги накара да станат активни участници. Много често това се случва още след като са чули обредната песен или са видяли обредния танц.

Следващия етап е самото представяне на ритуала. Както в повечето игри и тук имаме роли, които се разпределят или от учителя в процеса на подготовката (напр. Коледуване – стопани, стопанки), или от по-възрастните участници в обичая, без да е необходимо да бъде правена предварителна подготовка от страна на децата или с други думи – изморителни репетиции (например Рязане на брада – „ Я баба донеси ми стомната, че ожаднях” – посочва конкретно дете , „Донеси ми червената прежда, да вържа снопа” и т.н)

Характерно при етапа на реализация на пратките е, че тя може да бъде с повтаряем многократно елемент, каквото е Лазаруването от къща на къща , или разиграването на обичая в други режимни моменти и игри на децата (народни игри, игра драматизация, сюжетно ролеви игри) това се наблюдава , обикновено при по – големите деца, които могат да превърнат сюжетно – ролевата игра в повтаряне на конкретен обичай , в който са участвали. Натрупаният опит им позволява и да интерпретират, а понякога дори да смесват два обичая в един, т.е. продължение на обичая.

III Продължителност

Социализацията, приобщаването и получаването на знания за културна идентичност в настоящата практика, се случват по непринуден и интересен начин, защото целия процес е подчинен на основната дейност в детската градина - играта. Предвид цикличния характер на типичните за региона обичаи , тяхната повтаряемост всяка година, води до натрупване на нови знания и опит в тяхното пресъздаване. Важен момент е положителното отношение на голяма част от родителите и желанието за включване на техните деца в такъв вид дейност. При някои етноси (каквото е ромския), образованието не се възприема, като ценност, но участието на децата им в традиции и обичаи в детската градина е важно и в тези случаи,

те са истински партньори и съмишленици с учителите. В този процес, те се идентифицират, като значими и по този начин започват да възприемат образованието като ценност. В случая, не можем да определим практиката, като точно рамкирана във времето. Учителският екип, на база индивидуални особености на децата и ниво на групата, като цяло, може да регулира и продължителността, т.е. възможно е едни обичаи да бъдат с по – дълга продължителност, а други с по – кратка. Важното е, че при всеки обряд, можем да говорим за приемственост и надграждане.

IV Самооценка на иновативните елементи

Поради голямата обхватност, практиката в ДГ №17 „Славейче”, да се реализират фолклорно - обредни дейности, се явява иновативна по своя характер в следните аспекти:

- Избягва се т.нар. класно – урочна форма на взаимодействие с децата, завещана ни от Ян Амос Коменски
- Децата усвояват знания, умения и придобиват навици по непринуден и естествен за тях начин – играейки.
- Усвояват езикови норми на българския – книжовен език, запомняйки текст (песен или наричане)

През трите години в които педагогическият екип работи в тази насока, съвместно с Читалището в с. Ръжена, се наблюдава засилен интерес от страна на деца и родители, към работата на детската градина. Посещаемостта на деца от етнически малцинствени групи, особено ромска, се е увеличила. Учителите от Училището в с. Ръжена, констатираха, че децата посещавали ДГ №17 „Славейче”, имат изградени умения за работа в екип, говорно – комуникативните им възможности са много добри, показват високо ниво на метричност и ритмични умения и знанията им свързани с културните характеристики на региона, както и за света като цяло, са в степен гарантираща им успешна училищна интеграция и резултатност в усвояването на нови знания и умения.

С помощта на родителската общност и Читалище „Светлина – 1928”, с. Ръжена, учителската колегия в ДГ №17 „Славейче”, търси начини за дообогатяване на знанията на децата, на основата на традициите и обичаите и за надграждане и формиране на нови умения.

Както вече споменахме, практиката осъществява множество междупредметни връзки с почти всички образователни направления в детската градина. Ще си позволим да дадем следния пример:

Обичай „Рязане на брада”

Направление „Околен свят” – децата получават знания за труда на сескостопанските работници, значението на хляба за нашия живот, какъв е пътя на хляба и др.

Направление „Български език” – Обогаляване на речника с нови думи (сноп, сърп, паламарка, комбайна и др.) и разбиране на семантичната им страна на база пряко наблюдение и практически опит.

Направление „Конструиране и технологии” – изработване на кукла от слама, придобиване на умения за пропорции, усукване и завързване.

Направление „Музика” – слушане и възприемане на фолклорни – жътварски песни характерни за региона, възпроизвеждане на фолклорна песен и метро – ритмични движения на основата на ръченица и хоро.

Направление „Математика” – броене на снопи, разпознаване на четен и нечетен брой.

Чрез този вид дейност (практика) в детската градина, по естествен за децата път се извършват процесите на социализация, възпитание и обучение. И нещо много важно – изгражда се детска общност. Общност без дискриминационни прояви на база етнос и религия, което от своя страна е важен фактор за интеграция и приобщаване. Учителският екип на ДГ №17 „Славейче”, разглежда интеграцията и приобщаването, като два различни процеса, играещи основна роля в изграждането на сътрудничаща си детска група от различни самоценни личности.

Интеграцията, като процес на адаптация на индивида към средата, което в някои случаи е по – трудно, тъй като тази среда може да се окаже неприемаща, и по – сложния за организация процес, на приобщаване, който изисква създаването на такава среда, която в най – благоприятна степен да е подходяща за индивида. Именно към това се стреми педагогическият колектив в детската градина и мисля, че до голяма степен успяваме, чрез нетрадиционни форми на възпитание и обучение на базата на традициите и обичаите, да създадем такава образователна среда, която да е подходяща за всеки индивид и общността, като цяло, за да можем да говорим за процес на приобщаване. Като предимство, можем да отбележим и положителният отзив, който получаваме от останалата общественост в населеното място и региона, което ни дава увереност, че пътят по който вървим е правилен. На едно от представенията на обичая „Розобер”, присъстваха японски туристи, които връщайки се в Япония са заявили, че никъде другаде не са виждали толкова малки деца, които така добре пеят и танцуват и умеят да пресъздават старинен обичай.

Едно от най-важните предимства на практиката, в сравнение с другите, стандартни методи и средства за обучение и възпитание е, че у децата се създава по неволеви и непреднамерен начин мотивация за включване в дейност, която те възприемат като игра, чрез която се усвояват знания, умения и навици. Процесът на подготовка и реализация на практиката в

повечето случаи, за децата изглежда като спонтанен и това именно ги кара да се включат в него емоционално и с желание.

Традициите и обичаите, като възможност за приобщаване на децата от етнически малцинствени групи, може да бъде практика и в други детски градини, защото всеки регион си има своите културно – исторически характеристики, което е предпоставка за разгръщане на подобен род дейност. Независимо от големината на населеното място, ние смятаме, че интересът от общността, институциите (НПО и други), биха откликнали на съвместни дейности с детската градина. Разбира се, тук говорим, за институции в сферата на предучилищното образование, които преследват идентични като нашите цели. Детската градина по своята същност не бива да бъде затворена институция, а тъкмо обратното. Това е мястото където могат и трябва да са в непрекъснато взаимодействие, деца, учители, семейство и други обществени институции.

Като всяка иновация, ние също сме се сблъскали с опрадалени затруднения, при реализирането на практиката.

Първото ограничение, което срещнахме беше времево, т.е. подходящото време в което можем да подготвим и реализираме дейността, с цел не ограничаване на децата при организацията и провеждането на другите дейности, провеждани в детската градина.

Друго затруднение, което имахме, беше свързано с привличането на родителите на децата, като наши партньори. Все още има родители (нискообразовани и неграмотни 15-16 год. майки и бащи) предимно от ромски произход, които трудно се включват, като наши партньори, защото самите те нямат мотивация за каквато и да било дейност, не само в детската градина и училището, а на по късен етап и в обществото. Към момента, макар и рядкост, тези родители не отчитат образованието като ценност и културно – общностната им структура не разпознава обучението и възпитанието като приоритет за развитието на собственото им дете и на обществото, като цяло.

Съвременните обществени и образователни нагласи, все по – сериозно ни дават ясен знак, че дейностите в детската градина, трябва да са организирани и предложени на децата по начин не налагащ, и не противопоставящ се на основната дейност – играта. Това е и нашето виждане, че преследвайки целите си за превръщане на детската градина в желана територия и даване на равен шанс на всяко едно дете, ние говорим за устойчивост в иновативната практика, която предлагаме. По пътя на взаимодействие (дете – детска градина – семейство), се стремим към постигане на другите си цели: сътрудничество между всички участници в един сложен процес, какъвто е процеса на приобщаващо образование и

овладяване на книжовен български език от децата, в степен гарантираща им равен шанс при постъпване в училище.

Постигайки тези цели, можем да говорим за целесъобразност на предлаганата практика, което от своя страна е и условие за устойчивост и мултиплициране на резултатността по отношение на интегриране на етнически малцинствени групи в обществото.

Автори:

Петя Милчева Георгиева – Директор на ДГ ”Славейче” №17 гр. Казанлък с филиал с. Ръжена

Тел. 0878799221 E-mail: cdg17kk@abv.bg

Нина Тончева Писарова – старши учител в ДГ №17, филиал с. Ръжена

Тел. 0898866335 E-mail – ni_pi@abv.bg

Facebook – Разновъзрастова група с. Ръжена